

ואפילו באופן שיש בהם גם תשמיש אדם, וכגון שהנשים מתקשטות בהן.

ויש תנאים אחרים המחייבין גם בבית שכזה, כיון שמתקשטות בו.

אבל בתי אוצרות סתם, שאין הנשים מתקשטות בהן — לדברי הכל פטור.

באמת אמרו כולם: בית הכסא ובית הבורסקי ובית המרחץ ובית הטבילה, באלו שיעקר תשמישן לגנאי, הרי אף על פי שהנשים גם מתקשטות בהן — הרי הם פטורין מן המזוזה, משום דנפיש זוהמיה.

נמצא לפי פירושו של רב יהודה, שהברייתא הראשונה ששנה לפניו רב כהנא סוברת כתנא קמא, הפוטר בתי אוצרות אפילו אם הנשים מתקשטות בהם. ואילו הברייתא הנוספת שהזכיר רב כהנא לחייב בכגון זה, סוברת כמו התנאים החולקים על תנא קמא.

ומותבינן: וכי לרב יהודה, בתי התבן, הבקר, העצים והאוצרות סתמא — לדברי הכל פטור!?

והתניא: מה שכתוב במזוזה "ובשעריך" — דרשינן לרבות:

אחד שערי בתיב, ואחד שערי הצירות, ואחד שערי מדינות, ואחד שערי עיירות, וכן רפת בקר, ולולין של תרנגולין, ומתבן [בית התבן], ואוצרות יין, ואוצרות שמן — כולם חייבין במזוזה.

י-ב יכול שאני מרבה להתחייב במזוזה אף בית שער, שהוא ביתן קטן לפני שער החצר, ונכנסין דרכו לחצר, וכן אכסדרה, שהוא פרודור שלפני הבית, וכן מרפסת העשויה כמעבר לפני פתחי הדירות שבעליות?

תלמוד לומר "על מזוזות ביתך". ללמדנו שאין חיוב מזוזה אלא ב"בית":

מה בית הוא מיוחד לדירה, וזהו המחייב במזוזה.

יצאו כל אלו, שאין הם עצמן מיוחדין לתשמיש של דירה, ואינן אלא מבוא ומעבר לבית, ולכן פטורין ממזוזה.

יכול שאני מרבה לחייב אף בית הכסא, ובית הבורסקי, ובית המרחץ, ובית הטבילה?

תלמוד לומר "בית". ואף אלו אינם כבית. כי מה בית העשוי להשתמש בו תשמישים של כבוד, אף כל בית העשוי לכבוד חייב במזוזה.

יצאו אלו, שאין עשויין לתשמישי כבוד, שבית הכסא ובית המרחץ תשמישן גנאי הוא מפני זוהמתן. ובית הבורסקי משום שריחו רע. ובית הטבילה מפני שטובלין בו ערום. ולכן אין בהם חיוב מזוזה.

יכול שאני מרבה לחייב אף את הר הבית, והלשכות, והעזרות, במזוזה?

תלמוד לומר "בית". ודרשינן: מה בית סתם שהוא חול, אף כל בית אינו חייב אלא כשהוא חול.

יצאו אלו, שהן קודש, ואינם חשובים בית להתחייב במזוזה.

והרי לנו תנא הסובר שבתי אוצרות ובית הבקר סתם חייבים במזוזה.

וקשה על מה דאמרינן לעיל לדברי רב

יהודה, שבסתם דברי הכל פטור.

ומסקינן: אכן תיובתא היא!

תני רב שמואל בר יהודה קמיה דרבא: ששה שערים יש שפטורין מן המזוזה.

ואלו הן:

ארבעת השערים של בית התבן, ובית הבקר, ובית העצים, ובית האוצרות.

ושער המדי, שהיה עשוי המשקוף עגול ככיפה, ונמצא שבגובה הפתח — במקום שחלל הפתח מתעגל על ידי המשקוף — מתמעט רוחב החלל, ונהיה פחות מארבע טפחים, שהוא שעור רוחב פתח החייב במזוזה.

ושער שהוא פרוץ מלמעלה, ואינו מקורה במשקוף.

וכן שער שאינו גבוה עשרה טפחים.

אמר ליה רבא לרב שמואל בר יהודה: פתחת דבריך בששה שערים וסלקת [סיימת] את דבריך בשבעה שערים הפטורים.

אמר ליה: אין כל השערים המנויים בכרייתא פטורים לדברי הכל. אלא, שער המדי — פלוגתא דתנאי היא.

דתניא: שער שמשקופו עשוי בצורה מעוגלת כמו כיפה:

רבי מאיר מחייב אותו במזוזה. וחכמים פוטרים.

ושוין רבי מאיר וחכמים שאם יש ברגלה,

במזוזת השער של הכיפה, גובה עשרה טפחים, לפני שמתחיל העיגול למעט את רוחב חלל הפתח לפחות מארבע טפחים — שחייבת כיפה זו במזוזה, שהרי יש בפתח זה חלל בגובה עשרה שרוחבו ארבעה, שהוא שיעור פתח החייב במזוזה.

הרי שבדין שער המדי נחלקו רבי מאיר וחכמים. ולכן פתח רב שמואל בר יהודה דבריו במנין השערים הפטורים לדברי הכל, שאינם אלא ששה, והמשיך ואמר שיש גם שער שביעי, השנוי במחלוקת.

ואמר אביי בפירוש מחלוקתם של רבי מאיר וחכמים: אין דברי רבי מאיר, המחייב פתח שנתמעט חלל רחבו על ידי עיגול המשקוף, אמורים בכל אופן.

באשר, כפי שיתבאר להלן, טעמו של רבי מאיר הוא, לא מפני שהוא חולק על כך ששעור פתח החייב במזוזה הוא רק כשיש ברחבו ארבעה טפחים, והוא גבוה עשרה.

אלא שהוא סובר שפעמים שהמעוט שמתמעט החלל על ידי העיגול שבגובה הפתח אינו נחשב מיעוט, אלא "רואים" אותו כאילו הוא חקוק ופתוח.

ודין זה אינו אלא כשתחתית הפתח פתוחה ברוחב ארבעה טפחים.

לכן, דכולי עלמא מודו במקום שהכיפה אמנם גבוהה עשרה טפחים, אבל העיגול של המשקוף מתחיל מיד מתחתיתו של הפתח, ואין ברגלה, במזוזת הפתח של הכיפה, אפילו לא גובה של שלשה טפחים, שהוא פתוח ברוחב ארבעה טפחים.

הרי, כיון שאין כאן התחלה של פתח

תנו רבנן: בית הכנסת ובית האשה ובית השותפין — חייבת במזוזה.

ותמהינן: פשיטא שחייבין, כי מדוע נפטור אותם?

ומשנינן: מהו דתימא, שמא תאמר, שנתמעט בית של אשה מדכתיב "ביתך" בלשון זכר, ובא הכתוב למעט: ולא ביתה של אשה.

וכן היה מקום למעט בית הכנסת לפי שהוא של רבים, וכן בית של שותפים, מדכתיב "ביתך" בלשון יחיד, ובא הכתוב למעט: ולא ביתכם של רבים.

לכן, קמשמע לן התנא בברייתא שאף הם חייבים.

ומקשינן: ואימא הכי נמי שהתמעט מהכתוב הזה, ואכן הם פטורים, כי מנין לו לתנא לחייבם?!

ומשנינן: אמר קרא "וכתבתם על מזוזות ביתך ובשעריך — למען ירבו ימיכם וימי בניכם". ודרשינן מסמיכות הפסוקים שחייב מזוזה הוא לכל מי שחפץ חיים.

ומעתה פשיטא שאף בית האשה ובית השותפין חייבין במזוזה.

שיש לנו לומר: וכי רק הני [האנשים והיחידים] בעו חיי, והני [הנשים והשותפין] לא בעו חיי?! והרי כולם חפצים בחיים.

ומקשינן: אלא אם כן, המיעוט של "ביתך" — למה לי?

מלמטה [לפי שפחות משלשה טפחים גובה מעל הקרקע נחשב כחלק מן הקרקע עצמה], ונמצא שאין כאן פתח רחב ארבעה כלל, לכן לאו כלום היא, להתחייב במזוזה.

אי נמי, [וכן], אפילו אם יש באורך רגלה של הכיפה גובה שלשה טפחים הפתוח ברוב ארבעה טפחים, דלא נתמעט רוחב הפתח על ידי העיגול באותו גובה שלשה טפחים, אבל כל חלל הפתח נמוך, ומשום שאינה גבוהה עשרה טפחים, אינה חשובה כיפה שיש לה פתח, ולא כלום היא להתחייב במזוזה.

לא נחלקו רבי מאיר וחכמים אלא בכיפה שהיא גבוהה עשרה טפחים, ויש באורך רגלה גובה שלשה טפחים, לפני שמתחיל העיגול למעט את רוחב חלל הפתח לפחות מארבעה טפחים.

ולמעלה מגובה זה, מתחיל החלל להתמעט ברוחבו, עד שאין ברחבה ארבעה טפחים בשבעה טפחים עליונים של גובה הפתח, וגם יש בה בכיפה זו כותל מצדי הפתח שיש בו מקום לחוק בו, ועל ידי חקיקה זו להשלימה לרוחב ארבעה טפחים.

דרבי מאיר סבר: כיון שבתחתיתו יש לו פתח רוחב ארבעה בגובה שלשה, רואים אנו את הפתח כאילו היו חוקקין בכותל משני צדדיו, ונעשה כל גובהו כאילו רחב ארבעה טפחים כמדת תחתיתו, ויועיל לנו להשלים השיעור להתחייב במזוזה. חוקקין [רואים הכותל כאילו נחקק מצדדיו, ונעשה כל גובהו רחב ארבעה טפחים, כמדת תחתיתו, כדין להשלים שיעור פתח, ולכן חייב במזוזה.

ורבנן סברי: אין חוקקין להשלים את שיעור הפתח, ולכן הוא פטור ממזוזה.

"לו", שאינו רוצה להשאיל כליו לאחרים, ואומר למי שבא לבקש שישאלנו כלי, שאין לו את אותו הכלי — עונשו הוא:

הקדוש ברוך הוא מפרסמו, על ידי שהוא שולח נגע בביתו, ועל ידי זה מתפרסם שיש לו את הכלים, כשמפנה את ביתו שלא יטמאו כליו.

ובא הפסוק "לו" ללמדנו: פרט למי שמשאל כליו לאחרים, שהוא אינו נענש בנגעי בתים.

ומקשינו: ובית הכנסת מי מטמא בנגעים?

והתניא: יכול יהיו בתי כנסיות ובתי מדרשות מטמאין בנגעים? תלמוד לומר "ובא אשר לו הבית". ודרשינו: מי שהבית מיוחד לו. יצאו אלו, שאין מיוחדין לו, כלומר, לאדם מסויים, שהרי הם משמשים לצורך רבים.

ומשנינו: לא קשיא.

הא ברייתא, שסוברת שבית הכנסת מטמא בנגעים — רבי מאיר היא.

והא ברייתא, שסוברת שאין בתי כנסיות מטמאין בנגעים — רבנן היא.

דתניא לענין חיוב מזוזה: בית הכנסת שיש בה בית דירה לחזן [שמש] הכנסת, חייב במזוזה.

ובית הכנסת שאין בה בית דירה, רבי מאיר מחייב במזוזה וחכמים פוטרין.

והרי גם במזוזה נאמר "ביתך", כשם שבנגעים נאמר ובא אשר "לו" הבית, ואם כן לדעת חכמים הפוטרם בית הכנסת

ומשנינו: אין כאן מיעוט, אלא פסוק זה נדרש כדרכא.

דאמר רבא: מגין שהמזוזה צריך לקובעה בימין הכניסה? שנאמר "ביתך". ודרשינו: דרך ביאתך. וכי עקר אינש כרעיה [כאשר אדם עוקר רגלו ומתחיל ללכת] — רגלו דימינא עקר כרישא.

תניא אידך לענין טומאת נגעי בתים: בית הכנסת ובית השותפין ובית האשה — מטמאין בנגעים.

ותמהינו: פשיטא שגם בתים אלו נטמאים בנגעים כשאר בתים, ולמה לו לתנא לשנותם?

ומשנינו: מהו דתימא, כי שמא תאמר, כיון שנאמר בפרשת נגעי בתים "ובא אשר לו הבית", נתמעט בכך בית האשה מתיבת "לו", שהוא לשון זכר, ללמדנו: ולא "אשר לה הבית".

וכן יש גם לדרוש "לו" ולא "להם", למעט בית של רבים.

קמשמע לן התנא שאף בתים אלו מטמאים בנגעים.

ומקשינו: ואימא הכי נמי שאינם מטמאים, מכח המיעוט של הפסוק.

ומשנינו: אמר קרא "ונתתי נגע צרעת בבית ארץ אחרותכם". ומשמע לרבות כל בית, ואף של שותפין ושל נשים.

ומקשינו: אלא אם כן, "לו" — למה לי!?

ומשנינו: פסוק זה בא ללמדנו שהנגעים באים על צרות העין. שכל מי שמיוחד ביתו

ממזוזה משום שדורשים "ביתך" המיוחד לך ולא בית הכנסת, שאינו מיוחד לו – הוא הדין לגבי נגעים סוברים שאינו מטמא.

ואילו רבי מאיר, המחייבו במזוזה, סובר שמתמא בנגעים.

ואיבעית אימא: מאחר שמשוים אנו את דין הנגעים לחיוב מזוזה, אפשר לומר ששתי הברייתות אינן חולקות. אלא, **הא והא** שתייהן סוברות כרבנן, שבית הכנסת אינו בית המיוחד לו.

ומכל מקום **לא קשיא**.

הא הברייתא המתמאת בנגעים עוסקת בבית הכנסת **דאית בה בית דירה** לחזן. וכשם שהכל מודים שחייב במזוזה, משום דירת החזן, שעל ידי זה נחשב מיוחד לאדם מסויים לדירה, הוא הדין שמתמא בנגעים.

והא – הברייתא שאינה מטמאת בנגעים עוסקת בבית כנסת דלית בה בית דירה.

ואיבעית אימא: **הא והא** דלית בה בית דירה. ואף על פי כן אפשר ליישב ולומר שאין סתירה בין הברייתות.

יב-א **והא** ברייתא, ששנינו בה שאין בית הכנסת מטמא בנגעים, מדברת בבית הכנסת **דכרכיב**, שבאים שם להתפלל אנשים ממקומות הרבה, ואין לה בעלים מיוחדים.

והא דקתני בברייתא הראשונה שבית הכנסת מטמא בנגעים, כמו בית השותפין, מדברת בבית הכנסת **דכפריב**, שבעליו ניכרים, ונחשב בית הכנסת כ"מיוחד לו" כבית.

ומקשינן: וכי בית הכנסת **דכרכיב** אין מטמא בנגעים?

והתניא: כתיב "ונתתי נגע צרעת בבית ארץ אחוזתכם".

ודרשינן: רק ארץ **אחוזתכם** – שנתחלקה לשבטים, בשעה שהתנחלו את הארץ לאחווה – **מטמאה בנגעים**. ואין ירושלים מטמאה בנגעים.

אמר רבי יהודה: **אני לא שמעתי** שאין מטמא בנגעים **אלא מקום מקודש בלבד**, היות שרק מקומו שייך לכל ישראל, לפי שקנה דוד את המקום מארונה היבوسی בכסף שלקח מכל השבטים. ולכן אינו נחשב ארץ אחוזתכם.

ומדברי רבי יהודה יש לדקדק:

הא בתי כנסיות ובתי מדרשות שאינם במקדש, **מטמאין בנגעים**, כשהם בארץ אחוזתכם שנחלקה לשבטים.

ואף על גב דבתי כנסיות של כרכיב נינהו.

ומשנינן: **אימא** אמור שכך **אמר רבי יהודה:** **אני לא שמעתי** **אלא מקום מקודש בלבד** שאינו מטמא בנגעים. ומקום מקודש כולל גם בתי כנסיות היות ולשימוש של קודש של רבים הם עשויים.

ומבאר הגמרא: **במאי קא מיפלגי תנא קמא** ורבי יהודה?

תנא קמא סבר: ירושלים – לא נתחלקה לשבטים, אלא היא שייכת לכלל ישראל, ולכן אין היא נקראת "אחוזתכם", ואין היא מטמאה בנגעים.

ורבי יהודה **סבר:** ירושלים נתחלקה לשבטים, ליהודה ובנימין.